

לא תחנם – הפסוקים וספרי המצוות

1. פרשת ואתחנן

- (א) כי יביאך יקוק אלקיך אלהארץ אשראתה באשמה לרשתה ונשל גויסדבבים מפניך החתי והגרשני והאמרי והכנעני והפריזי והחוי והיבוי שבעה גוים רבים ועצומים ממך:
- (ב) ונתתם יקוק אלקיך לפניך והפיתם החרם תחרים אתם לאיתכרת להם ברית ולא תחנם:
- (ג) ולא תתחנן בם בתך לאיתתן לבנו ובתו לאיתקח לבנד:
- (ד) כי יסיר אתבנד מאחרי ועבדו אלהים אחרים וחרה אפיקוק בכם והשמידך מהר:
- (ה) כי אם כה תעשו להם מזבחתיהם תתצו ומצבתם תשברו ואשירהם תגדעו ופסיליהם תשרפון באש:
- (ו) כי עם קדוש אתה ליקוק אלקיך בך בתרו יקוק אלהיך להיות לו לעם סגלה מפל העמים אשר עלפני האדמה:
- (ז) לא מרבכם מפל העמים חשק יקוק בכם ויבחר בכם כיאתם המעט מפל העמים:
- (ח) כי מאהבת יקוק אתכם ומשמרו אתהשבעה אשר נשבע לאבתים הוציא יקוק אתכם ביד חזקה ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים:
- (ט) וידעת כי יקוק אלקיך הוא האלקים הקל הנאמן שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותו מצותיו לאלף דור:
- (י) ומשלם לשנאיו אלפניו להאבידו לא יאחר לשנאו אלפניו ישלם לו:
- (יא) ושמרת אתהמצוה ואתהחקים ואתהמשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם: פ

2. רש"י דברים פרשת ואתחנן פרק ז פסוק ב

(ב) לא תחנם - לא תתן להם חן. אסור לו לאדם לומר כמה נאה גוי זה. דבר אחר אל תתן להם חנייה בארץ:

3. רבינו בחיי דברים פרשת ואתחנן פרק ז פסוק ב

(ב) ולא תחנם. מלה זו דרשוהו רז"ל על פנים רבים: מלשון חן, ומלשון חניה, ומלשון חנם, מלבד פשוטו שהוא לשון חנינה, כאלו אמר: לא תחון אותם, והוא שדרשו במסכת ע"א: (כ א) לא תחנם, לא תתן להם חן, אסור לו לאדם שיאמר: כמה נאה גוי זה, שנאמר: לא תחנם, קרי ביה לא תחנם, הח"ת בחיר"ק. ועוד דרשו בו: לא תחנם, לא תתן להם חניה בקרקע שאסור למכור להם קרקע בארץ ישראל שזה יהיה סבה שיתישבו שם, והתורה אמרה: (שמות כג, לג) "לא ישבו בארץ פן יחטיאו אותך ל", קרי ביה לא תחנם, התי"ו בפת"ח והח"ת בשו"א ופת"ח. ועוד דרשו בו: לא תחנם, לא תתן להם מתנת חנם, קרי ביה לא תחנם, הח"ת בפת"ח והנ"ו בדגש. ולמדנו מכאן כמה גדול כח התורה שהיא נדרשת לכמה טעמים עד שאפילו תיבה אחת היא מתפרשת לכמה ענינים לפי הנקוד, ובהתנווע הנקוד תתנווע התיבה, כי האותיות הן הגוף והנקוד הוא הנפש, וכן אמרו: דמיי נקודתא באתותא דאורייתא דמשה כנשמתא דחיי בגופא דאינש, וידוע כי אין לגוף תנועה בלתי הנפש, ובהתנווע הנפש יתנווע הגוף לכל פנים ולכל צד, כן הנקודה באותיות התורה בהשתנות הנקוד ישתנה הענין, ולכך היה הענין מוכרח בספר תורה שיהיה בלתי מנוקד כדי שתתפרש התורה לכמה פנים מבלי כוונת הפסוק, ומכאן יתבאר לך כח השם הגדול באותיותיו כי ישתנה ענינו לפי השתנות נקודו, וכבר כתבתי מזה בפסוק: (במדבר יא, טו) "ואם ככה את עושה ל", וזה מבואר לכל משכיל.

4. פירוש ר' עובדיה מברטנורא על רש"י (עמר נקא) דברים פרשת ואתחנן פרק ז פסוק ב

(ב) לא תחנם לא תתן להם חן. ד"א לא תתן להם מתנת חנם. ד"א לא תתן להם חניה בקרקע אין להקשות מאי ד"א תרי זמני שהרי המשכיל על דבר ימצא טוב שלפי הפי' ראשון הל"ל לא תחון עליהם וגם לפי הפי' השני אין המלה מיושבת על הענין שאין מעניין של מעלה לכך פי' ד"א לא תתן להם חניה בקרקע שהוא מענין של מעלה לא תכרות להם ברית ולא תתן להם חניה. ולפי שלכאורה תסבול המלה הזאת כל השלשה פתרונות הללו כתבם רש"י שלשתם לשון חן ולשון מתנת חנם ולשון חניה וכתב הנראה יותר באחרונה:

5. תורה תמימה דברים פרשת ואתחנן פרק ז פסוק ב

(ב) ולא תחנם - תניא, ולא תחנם - לא תתן להם חניה בקרקע, דבר אחר ולא תחנם - לא תתן להם חן, דבר אחר ולא תחנם - לא תתן להם מתנת חנם [ע"ז כ' א']:

ולא תחנם - ר' אבהו בשם רבי יוסי ב"ר חנינא אמר, גודלת ישראל לא תגדל את הנכרית, משום ולא תחנם - לא תתן עליהם חן [ירושלמי ע"ז פ"א ה"ט]:

6. ספר המצוות להרמב"ם, ל"ת נ

הזהירנו מחמול כלל על עובדי עבודה זרה ומליפות דבר מכל מה שמיחד להם. והוא אמרו לא תחנם.

ובאה הקבלה לא תתן להם חן. עד שהאיש העובד עבודה זרה יפה הצורה, אסור לנו לומר "זה יפה תאר", כמו שהתבאר בגמרא (דילן) עבודה זרה כ א. (ובגמרא ירושלמי) עבודה זרה א ט (אמר לא תתן להם חן בלא תעשה.

7. ספר מצוות גדול לאוין סימן מח

שלא ליתן לגוי חנייה בקרקע [ב]ארץ ישראל שנאמר (דברים ז, ב) לא תחנם, ומטעם זה שנינו בפרק קמא דע"ז (כא, א) אין מוכרים להם בתים ושדות בארץ ישראל אבל בחוצה לארץ מותר:

ע"ז ע"ז פ"י הל' ד, י"ד קנא סעי' ח .

שלשה דברים דרשו רבותינו (ע"ז כ, א) ממקרא זה, לשון חנייה כאשר בארנו. ולשון חן, שאסור לומר כמה נאה גוי זה שלא ימשך אחריו ללמוד ממעשיו (ע"פ רמב"ם ע"ז פ"י הל' ד). (ואם כן מדבר באותם שלא נצטוינו עליהם להורגם), ולשון חנינה, לכך אמר עליהם במסכת עבודה זרה (יג, ב) לא מעלין אותם מן הבור ולא מורידין. ועיקר פשוטו לא תרחם עליהם אלא תהרגם ומדבר בשעה ובשאר האומות [דווקא] האמורי והכנעני וגומר

8. ספר יראים סימן קטז [דפוס ישן - רפה]

וראינו גירסות התלמוד ושיטת התנאים חלוקות בדין יש אם למקרא ולמסרת, יש מקומות שדורש מקרא ומסרת דברי הכל כמו שכתב עבד וקרינן עובד [ב"מ ל' א'] כתיב יתן וקרינן יותן [כ"ב ב'] הא כיצד עובד דומיא דעבד לא תחנם לא תחנם [ע"ז כ' א'],

9. ספר מצוות קטן מצוה קלה

שלא לחון עובדי עכו"ם ואלילים דכתיב (דברים) לא תחנם פירוש שלא יאמר כמה נאה עובד עכו"ם זה ובכלל זה שלא ליתן להם מתנות חנם.:

10. ספר החינוך מצוה תכו שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא נחמול על עובדי עבודה זרה ולא יישר בעינינו דבר מהם, כלומר שנרחיק ממחשבתנו ולא יעלה על פינו שיהיה במי שהוא עובד עבודה זרה דבר תועלת, ולא יהי מעלה חן בעינינו בשום ענין, עד שאמרו רבותינו זכרונם לברכה [ע"ז כ' ע"א] שאסור לומר כמה נאה גוי זה או מה נחמד ונעים הוא, ועל זה נאמר [דברים ז', ב'], ולא תחנם, ובא הפירוש על זה לא תתן להם חן, כענין שאמרנו. ויש מרבותינו שלמדו מלא תחנם לא תתן להם מתנות חנם, והכל שורש אחד. ובירושלמי דעבודה זרה [פ"א ה"ט] אמרו, לא תחנם, לא תתן להם חן, בלא תעשה.

משרשי המצוה, לפי שתחילת כל מעשה בני אדם היא קביעות המחשבה במעשים והעלות הדברים על שפת לשון, ואחר המחשבה והדבור בה תעשה כל מלאכה, ועל כן בהמנענו במחשבה ובדבור ממצוא עובדי עבודה זרה תועלת וכן, הננו נמנעים בכך מלהתחבר עמהם ומלרדוף אחר אהבתם ומללמוד דבר מכל מעשיהם הרעים.

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה [ע"ז ס"ה ע"א] כשאין נותנין להם מתנות חנם דדוקא למי שעובד עבודה זרה, אבל לא למי שאינו עובד עבודה זרה ואף על פי שהוא עומד בגיותו לאכול שקצים ורמשים ושאר כל העבירות כגון גר תושב, דמכיון שקבל עליו שבע מצוות מפרנסין אותו ונותנין לו מתנת חנם. ואמרו זכרונם לברכה [ערכין כ"ט ע"א] שאין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נהג. ועוד אמרו זכרונם לברכה [גיטין ס"א ע"א] שמותר לפרנס עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום. ויתר פרטיה מבוארים במסכת עבודה זרה.

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות.

והעובר על זה ושיבח עובדי עבודה זרה ומעשיהם, זולתי בענין שימצא שבח יתר מאד לאומתנו מתוך שבחם, עבר על לאו זה, ואין בו מלקות לפי שאין בו מעשה, אבל ענשו גדול מאד כי הוא סיבה לתקלה מרובה שאין לה תשלומין, כי הדברים ירדו לפעמים בחדרי בטן השומעים, וכל יודע דעת יבין זה.

11. ספר חרדים מצוות לא תעשה פרק א

(לג) לא תחנם אסור לספר בשבח של עכו"ם ואפי' לומר כמה נאה עכו"ם זה בצורתו ק"ו שלא יספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהם שנאמר לא תחנם לא יהיה להם חן בעיניך מפני שגורם להדבק בו וללמוד ממעשיו הרעים עכ"ל הרמב"ם, למדנו מדבריו שעקר המצוה תלויה בלב, ע"מ

12. ביאור על ספר המצוות לרס"ג (הרב פערלא) מבוא פרק ח

לא תעשה נ' לא תחנם (נתבאר בפנים לאוין יג, יד). לא תעשה נ"א לא ישבו בארצך (נתבאר בפנים שם):.